

Przegląd wybranych czasopism zagranicznych

Veronika D'Évereux, *K některým otázkám týkajícím se environmentální dimenze izraelsko-palestinského konfliktu v kontextu mezinárodního práva veřejného* (Środowiskowy wymiar konfliktu izraelsko-palestyńskiego w kontekście prawa międzynarodowego publicznego – wybrane zagadnienia), „Acta Iuridica Olomucensia” 2023, vol. 18, no. 3, s. 122–147

W dobie zmian klimatycznych i biurokratycznych regulacji dotyczących życia codziennego Europejczyków nie sposób nie zauważyć antyekologicznego aspektu wojen. Konflikt militarny to ekocyd. Żadne unijne programy nie zdołają odwrócić zniszczeń w przyrodzie wywołanych przez rakiety balistyczne ani zahamować wytworzonej przy tej okazji emisji dwutlenku węgla. Zmienia się w ten sposób podejście do oceny działań państwa-agresora. Każde władze państwowe, które wywołują konflikt militarny, powinny zostać powstrzymane, ponieważ niszczą środowisko. Dobrze więc, że na rynku wydawniczym pojawiają się analizy podejmujące wątek „ekologizacji” prawa międzynarodowego.

Czeska badaczka Veronika D'Évereux zajęła się przenikaniem prawa ochrony środowiska do prawa międzynarodowego na przykładzie konfliktu izraelsko-palestyńskiego. Omówiła źródła międzynarodowego prawa ochrony przyrody i prawa konfliktów zbrojnych, wydzielając: międzynarodowe prawo humanitarne, traktaty rozbrojeniowe oraz międzynarodowe prawo uchodźcze. Poszczególne normy odniosła do aspektów wojny izraelsko-palestyńskiej. Zwróciła uwagę, że nie wszystkie konwencje międzynarodowe zostały ratyfikowane przez Izrael. Przykładem jest Konwencja o zakazie używania technicznych środków oddziaływania na środowisko w celach militarnych lub jakichkolwiek innych celach wrogich. Autorka, zastanawiając się nad statusem Palestyny, przyjęła, że jest to państwo *in statu nascendi*. Obliczyła zresztą, że Palestyńczycy przystąpili do większej liczby umów międzynarodowych dotyczących konfliktów zbrojnych niż Izraelczycy.

V. D'Évereux, analizując regulacje prawa międzynarodowego, przytoczyła pogląd, że każdy atak na środowisko, który nie jest konieczny do osiągnięcia celu militarnego, jest sprzeczny z normami prawa międzynarodowego. Analogicznie traktowany jest atak na obiekty militarne, jeśli wiązałby się ze spowodowaniem nieproporcjonalnych szkód środowiskowych. Autorka odniosła się do rasizmu środowiskowego (*environmental apartheid*). Jego przejawami są m.in.: niszczenie przez Izrael, w czasie okupacji Zachodniego Brzegu, gajów oliwnych, sadów, gospodarstw rolnych, dyskryminowanie gospodarstw palestyńskich w zakresie zaopatrzenia w wodę, czasowe odcinanie jej dostaw, zanieczyszczanie ziemi przez ścieki i odpady z osiedli żydowskich, a także składowanie odpadów medycznych, baterii i złomu elektronicznego tak, by zanieczyszczenia przenikały na stronę palestyńską. Jako przykład przekroczenia zasady proporcjonalności podała izraelski atak na magazyn środków agrochemicznych, którego skutki były równe użyciu broni chemicznej.

Kolejne tematy poruszone przez V. D'Évereux to środowiskowy wymiar międzynarodowego prawa uchodźczego oraz międzynarodowe prawo ochrony przyrody.

Badaczka zasygnalizowała ryzyko, jakie dla Strefy Gazy wiąże się z podnoszeniem poziomu mórz – jej zdaniem może to wywołać w przyszłości kolejne fale palestyńskich uchodźców. Odniosła się również do kwestii wpisania Starego Miasta w Hebronie na listę światowego dziedzictwa i wystąpienia Izraela z UNESCO. Konflikt polityczny podsumowała stwierdzeniem, że zarówno Izrael, jak i Palestyna mają obowiązek respektować ochronę pomników przyrody i zabytków bez względu, na czym terytorium się znajdują i czy znajdują się w izraelskim czy w palestyńskim rejestrze zabytków.

W dalszej części tekstu Autorka opisała działania Komisji Prawa Międzynarodowego ONZ i sformułowała zalecenia, które oba skonfliktowane państwa powinny stosować, aby w szerszej mierze dochować norm prawa międzynarodowego. Jej zdaniem Izrael powinien traktować Zachodni Brzeg jako terytorium okupowane, a nie część własnego terytorium. Społeczność międzynarodowa uznała prawo Palestyńczyków do stworzenia własnego państwa. Żadne państwo arabskie nie jest zresztą zainteresowane ich przyjęciem w swoje granice, jako obywateli swojego państwa. Rząd izraelski powinien powstrzymać się od dokonywania zmian środowiskowych na tym terenie, zwłaszcza takich, które są korzystniejsze dla ludności państwa Izrael, np. w kwestii wydawania pozwoleń na budowę dla Żydów, a nakazów rozbiórki dla Arabów, skoro uprzednio nie pozwolono im legalnie zbudować domów.

V. D'Evereux w swoim artykule przedstawiła przydatny przegląd przepisów z zakresu prawa międzynarodowego publicznego wraz z krótkim komentarzem odnoszącym się do sytuacji w Palestynie.

Karol Dąbrowski*

<https://doi.org/10.14746/spp.2024.3.47.8>

---

* Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland | Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Polska, <https://orcid.org/0000-0002-4513-3873>, e-mail: karol.dabrowski@umcs.pl.